

Sirâcü’l Mülûk, Muhammed b. Turtuşi, Siyaset Ahlakı ve İlkelerine Dair, İnsan Yayınları, Çev. Said Aykut (1995)

Kemal Yavuz ATAMAN¹

¹ Araştırmacı-Yazar.

Öz

Bu çalışmada Endülüs alimlerinden Muhammed Ebubekir et-Turtuşi (ö. 520/1126)’nin *Sirâcü’l Mülûk* isimli siyaset, tarih felsefesi, ahlak ve kamu hukukunun temel ilkelerine dair kaleme aldığı kitap değerlendirilmektedir. Turtuşi (ö. 520/1126)’nin bu eseri siyasetnameler arasında önemli bir yere ve etkiye sahiptir. Endülüs alimi olmakla birlikte Irak, Suriye ve Mısır’da yaşamış, Endülüs’te kazandığı ilmi birikimini Şam ve Bağdat gibi şehirlere giderek katıldığı ilim meclislerinde artırmıştır. Müellif eserde yöneticilere öğütler vermektedir. *Sirâcü’l Mülûk*’te öne çıkan en temel hususun “*hakk*’ı söylemek, helal düşünme, helal konuşma, helal davranma ve helal yaşama” olduğu söylenebilir. Eserde hükümdarlara, vezirlere, ileri gelen devlet yöneticilerine ve yargıçlara hitap edilmektedir. İslam tarihinin geçmiş dönemlerinde yaşanan önemli olaylar, örnekler, alimlerin düşünceleri, uyarıları ve sözleri aktarılmaktadır. Bunların yanında müellif farklı medeniyet ve kültürlerden filozofların görüşlerine, kralların, yöneticilerin sözlerine, birikimlerine ve yaşadıklarına yer vermektedir. Kur'an-ı Kerim ayetleri ve hadis-i şerif’lerin yanında, Peygamberler, alimler, arifler ve hikmet ehlinin nükteleri, kralların, sultanların, halifelerin hatıraları dikkat çekici tarzda yazılmıştır. Yöneticilere akıcı, etkileyici, akla ve gönüllere hitap eden tarzda sunulan nasihatler, uyarılar, ibret tabloları ve geçmişten örnekler ile bir yol haritası sunulmaktadır. Eserde yöneticilerin sorumlulukları, devletin ekonomik durumu, ordunun bakımı, savaş stratejileri gibi konular da bulunmakta; hükümdarlara, sultanlara, yöneticilere yönelik uyulması gereken ilkeler, kurallar ile hikmetler üzerinde durulmaktadır. Eserin yazılış tarzında iyi, güzel ve doğru misaller, kötü, çirkin ve yanlışlarla mukayese edilerek bir ahenk içerisinde yer almıştır. Hukuki ve ahlaki ilkelere dayalı, “helal/ haram yaşam” ayrımını ve hassasiyetini temel alan eser; kişi, toplum ve devlet açısından bu ayrıma dair bir bakış açısı, tefekkür ve muhakeme özelliği taşımaktadır. Kitap, geniş bir coğrafyada yüzyıllarca etkili olmuştur. Turtuşi (ö. 520/1126)’nin *Sirâcü’l Mülûk*’u zamanımız itibariyle de etkin ve canlı ahlak, siyasetname eseridir. Kitap altmış dört bölümden oluşmaktadır. “Hükümdara Öğütler” diye başlar, alışılan sistematik bir konu tasnifi görülmeden kendine has bir tarzda devam eder. Bu farklı üslup, kitabın akıcı, çekici ve etkili olmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, Hakk, Helal, Siyaset, Hükümdar.

¹ Sorumlu Yazar / Corresponding Author: kemal.ataman59@gmail.com

Gönderilme / Recieved: 10 Haziran 2022

Kabul / Accepted: 29 Haziran 2022

Sirâj al-Mulûk, Abu Bakr Muhammed at Turtushi (520/1126)

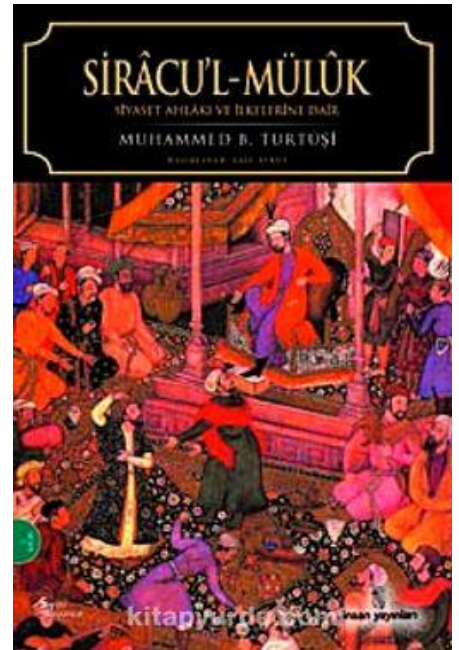
Abstract

In this study, the book *Sirâj al-Mulûk* written by Imam Abu Bakr Muhammad at-Turtushi (520/1126), one of the Andalusian scholars known as a Maliki jurist and ascetic person, on the basic principles of politics, history philosophy, ethics and public law will be evaluated. This work of Turtushi (520/1126) has an important place and influence among political books. In addition to being an Andalusian scholar, he lived in Iraq, Syria and Egypt; in scientific assemblies, he increased his scientific accumulation that he gained in Andalusia by going to the cities like Damascus and Baghdad. The author gives advices to the managers. It can be said that the most basic point in *Siraj al-Muluk* is “to say the truth, halal thinking, halal speaking, halal behavior, halal living”. In the work, rulers, viziers, notable state administrators and judges are addressed. Important events experienced in the past periods of Islamic history, examples, thoughts, warnings and words of scholars are conveyed. In addition to these, the author gives a place to the views of philosophers from different civilizations and cultures, the words of kings and rulers, and their experiences. The wits of the prophets, scholars, and people of wisdom, and the memories of kings, sultans and caliphs were written in a remarkable style in addition to the verses of the Qur'an and Hadith Sharif. A road map is presented to the managers with the advices, warnings, lesson tables, examples from the past presented in a fluent and impressive way that appeals to the mind and the heart. In the work, there are subjects such as the responsibilities of the rulers, the economic situation of the state, the maintenance of the army, war strategies, and the principles, rules and wisdoms that should be followed for the rulers, sultans and administrators are emphasized. In the writing style of the work, good, beautiful and correct examples took place in a harmony by being compared with bad, ugly and wrongs. The work, which is based on legal and moral principles and based on the distinction and sensitivity of "halal / haram" life, has the feature of point of view, contemplation and reasoning in terms of individual, public and state. The book has been influential in a wide geography for centuries. Turtushi (520/1126) is a person who reflects his beliefs and thoughts on his life, and bravely tells his views and observations to the top managers and the public. *Siraj al-Muluk* by Turtushi (520/1126) is an active and lively work of political books and moral as of our time. The book has sixty-four chapters. It begins with “Advices to Ruler” and continues without having a systematic classification of subjects. This distinctive style of the book makes it fluent, attractive and effective.

Keywords: Morality, the Truth, Halal, Politics, Ruler.

1. Giriş

Asıl ismi Ebû Bekr Muhammed b. Velîd b. Muhammed b. Halef el-Fihri et-Turtuşi (ö. 520/1126) olan müellif, 26 Cemâziyelevvel 451'de (10 Temmuz 1059) Kuzeydoğu Endülüs'te Turtuşe (Tortosa) şehrinde doğmuştur. Kendisi İmam Muhammed Ebubekir et-Turtuşi (ö. 520/1126) olarak anılmaktadır (Kılıç, 2012). Endülüs şehirlerinde muhtelif alimlerden dini ilimler Arapça, fıkıh, hadis, *feraiż*, edebiyat dersleri, akabinde icazet almıştır. Irak, Mısır, Suriye ve Filistin'de alimlerin ders halkalarına katılmış daha sonra tasavvufa yönelmiştir. El-Makarri olarak bilinen Ahmed b. Muhammed El Muhammed, *Endülüs* adlı kapsamlı eserinde Turtuşi (ö. 520/1126) hakkında şunları anlatmaktadır: “Turtuşi (ö. 520/1126)'nin *Sirâcü'l Mülûk* eseri kendisinin kalitesine ve faziletine dair yeterli bir delildir. Allah (cc) rahmet eylesin son derece alim ve zahid bir zat idi. Dünyaya pek meyletmezdi, hakkı söylerdi.” (Turtuşi (Çev: Aykut), 1995, s.10). İmam-ı Suyuti gibi büyük alimler ondan sitayişle bahsetmişlerdir. Dönemin ileri gelen yöneticilerine hakkı söylemekten çekinmemiş, evini bir ilim merkezi haline getirmiş, birçok kitap yazmıştır. Turtuşi (ö. 520/1126), İskenderiye'de bir taraftan öğretim faaliyetini yürütürken, diğer taraftan toplumun ahlâk bakımından ıslahı için çalışmış, İslâmî esaslara aykırı sosyal ve idarî uygulamaları, şehrin kadısının tasarruflarını eleştirmiş, yöneticileri uyarmıştır. Bu ikazlarından dolayı kadı Mekînüddeve İbn Hadîd tarafından vezir Afdal'a şikâyet edilmiş, Kahire'ye çağırılmıştır. Turtuşi (ö. 520/1126) daha önce de Kahire'ye gidip aynı vezire öğütlerde bulunmuştur. Vezir Afdal kendisini iyi karşılamakla birlikte Fustat'ta mecburi ikamete tâbi tutup, onu halktan tecrit etmiştir. İbn Haldûn, Kahire ve İskenderiye ulemâsının Turtuşi (ö. 520/1126) vasıtasıyla Endülüs mektebinin esaslarını alarak kendi Mısır

ekleriyle birleştirdiklerine dikkat çekmiştir (Kılıç, 2012). Büyük alim Kadı İyaz dahil birçok alim kendisinden icazet almıştır. Yazar, İskenderiye’de 520 yılında vefat etmiştir (Turtuşi (Çev: Aykut), 1995, s.10-11).

İncelediğimiz Türkçe baskısında mütercimın eserle ilgili çalışmaları, araştırmaları ve notları baş kısımda yer almıştır. Bu çalışmalara göre Turtuşi (ö. 520/1126)’nin eserleri hakkında mütercim tarafından bir tasnif de yapılmıştır. Müellifin yirmi eseri ile ilgili olarak kitabın giriş kısmında ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Tespit edilen eserlerinin bir kısmı İstanbul Süleymaniye dahil olmak üzere Tunus, Kahire, Berlin ve Madrid gibi çeşitli ülkelerin şehir kütüphanelerindedir.

Turtuşi (ö. 520/1126)’nin *Sirâcü’l Mülûk*’unda siyaset, tarih, ahlak, varlık felsefesi, kelim, fıkıh, hadis, edebiyat, şiir ve nasihat bir arada bulunmaktadır. Altmış dört bölüm olarak yazılan eserde, Maliki fakihı olan müellif fıkha ve ahlaka dayalı öğütlerini, çeşitli makalelerle de zenginleştirmiştir.

Kitapta birçok zahid, arif ve alimin sözleri ile yöneticilerin vicdanına hitap edilmektedir. İnsanın yapısı, psikolojisi, değişimi, zayıflığı korkaklığı, sinsiliği ile dalkavukluğu yanında, cesareti, metaneti, yiğitliği, takvası ve imanı etkileyici örneklerle anlatılmaktadır. Birçok ayet-i kerime, hadis-i şerif, tarihi şahsiyet ve olaylarla eser kuvvetli bir tesir icra etmektedir.

Turtuşi (ö. 520/1126); devlet başkanlarının, Cenab-ı Hak nezdindeki yerine, toplum içindeki önemine, sorumluluklarına, halkın saadet, huzur ve selametine yönelik eylemlerine eserinde sık sık temas etmektedir. Yazar; devlet başkanının dirayeti, feraseti, cesareti ve istikametinin devletin bekası ile halkın saadetine doğrudan yansıdığını da anlatmaktadır. Kitabın yazılışında kısa ve etkili cümleler, akıcı bir dil ile anlaşılır bir üslup kullanılmıştır.

Turtuşi (ö. 520/1126)’nin eserinin bütününe hakim olan düşünce “hak söz söylemek, helal yaşamaktır”. Eserinde adalet ve doğruluğu konu edinmiştir (Kömbe, 2018). Bu düşüncesini ve amacını kitabın hemen başlarında bahsi geçen bir olay ve bir kıssa ile görmek mümkündür. Bunlardan biri abidlerden bir zata dayanan dikkat çekici bir hadise, diğeri ise, kendisinin Mısır Melik’inin huzuruna çıkarak, nasihatlerde bulunması, onu uyarmasıdır. O Melik daha sonra Turtuşi (ö. 520/1126)’yi tecrit ederek ev hapsine alacaktır, Bahsi geçen birinci kıssa şudur:

Allah Teâlâ (c.c.) Hazretleri İsrail oğullarına gelen Peygamberlerden birine şöyle ferman buyurmuş: Şehirlerin kapısında ve surların önünde dur! İnsanlara benden iki şey ilet. Sadece helal yesinler ve sadece hakkı söylesinler (Turtuşi (Çev: Aykut), 1995, s.40).

Müellifin kendisi ile ilgili olan diğeri bir olay ise şöyledir: Turtuşi (ö. 520/1126)’nin altmış dört bölüm olan kitabının birinci bölümü “Hükümdarlara Öğütler” , ikinci bölümü ise “Alim ve Salih Kimselerin Hükümdarlara Karşı Tavırları”dır (Turtuşi (Çev: Aykut), 1995, s.79) . Bu bölümde daha önce yaşayan sahabe, *tabiin*, *tebe-i tabiin*, Emevi ve Abbasi dönemlerine ait; alim, salih, *zahid* kimselerin hallerinden bahseder. Meliklere cesaretle hakkı söyledikleri, konuştukları olaylardan bahseder, örnekler verir. Daha sonra ise “Bana gelince”, diyerek Melik Afdal b.Emir El Cuyûs’la olan görüşmelerini aktarır. Melik’in huzurunda “Ey Melik”, diye söze başlayarak oldukça anlamlı, edip, fasih, güçlü, cesur öğütlerde bulunur. Allah (cc)’a itaat etmesini ve hesap vereceğini bu bakımdan makamına aldanmamasını söyler, Melik’in yanından ayrılır (Turtuşi (Çev: Aykut), 1995,s.94). Turtuşi (ö. 520/1126)’nin çevresinde benzeri konuşmaları haber alan Melik, onu ev hapsine alır. Ancak, Turtuşi (ö. 520/1126) ev hapsinde iken Afdal öldürülür. Daha sonra Turtuşi (ö. 520/1126) serbest bırakılır. İmam Suyuti; Afdal’ın ölümünü, Turtuşi (ö. 520/1126)’nin uğradığı zulme karşı bir keramet olarak değerlendirir. (bkz. Turtuşi (Çev: Aykut), 1995, s.10)

Yukarıdaki kıssa ve ziyaret Turtuşi (ö. 520/1126)’nin yazdığı eserdeki amacını, hayat felsefesini, samimiyetini, cesaretini ve tarzını göstermektedir. Bunlar Turtuşi (ö. 520/1126)’nin hak/helal düşünen, hak/helal söz söyleyen, hak/helal ölçüleriyle yaşayan bir mümtaz insan, müstesna bir Müslüman zat olduğunu ifade etmektedir. Risk alabilen, cesur yürekli, Allah(cc)’tan korkan, insanlara topluma, yaşadığı coğrafyaya faydalı, yöneticilere karşı yapıcı ve uyarıcı vasıfları haiz bir kimsedir. O gerçekten takva, istikamet sahibi dünyaya meyletmeyen, ümmetin, insanlığın iyiliğini isteyen *muvaahhid*, arif, *zahid* ve alim bir şahsiyettir. Kitabın birçok yerinde görüleceği üzere “hak/helal” konusunda Turtuşi (ö. 520/1126) taassup içerisinde olmayıp, iyiliği ve hikmeti nerede, kimde bulmuşsa almış, erdeme, güzel ahlaka, muameleye yer, kişi, konum tanımaksızın değer vermiş, güzel örnekler olarak eserinde kullanmıştır. *Sirâcü’l Mülûk*’un her bölümüne yansıyan en belirgin ve kıymetli öğütler, tavsiyeler “hak/ sözü

söylemek, hak/helal üzere” yaşamaktır. Bu yüzden söz konusu eseri asırlar boyunca siyasetnamelerin en başta gelenleri arasında kalmış, faydalı, olmuş ve halen de olmaktadır.

Üzerinde durduğu hak/helal kurallarının işlerliği, devlet katında ileri gelenlerin, hükümdarın, sultanın, başkanın, vezirlerin, yöneticilerin ahvaline, anlayışına, davranışına, çalışmasına bağlıdır. Bu bağlamda Turtuşi (ö. 520/1126)'nin; devletin ve toplumun sağlığı açısından hükümdarları, sultanları, iktidar sahiplerini, yöneticileri, valileri ve yargıçları hedef seçmiştir. Zira insanlar meliklerinin yolunda gider, fehvasınca Turtuşi (ö. 520/1126) merkezin ıslahı ve ihyasına öncelik ve ehemmiyet vermiştir. Eserin amacı, güzel ahlak, hak, adalet, insaf, merhamet, sevgi, şefkatle halkın yönetilmesi, devletin güçlü olması, toplumun gelişmesi ve istikrarıdır. Kur'an-ı Kerim nezdinde otorite sahibinin durumu, yeryüzünde hükümdarın hikmetleri, sorumlulukları, sultanın, başkanın faydaları, zararları, yöneticilerin nitelikleri, uymaları gereken düsturlar eserinde ele alınmıştır. Bazen hükümdar, bazen sultan olarak devlet başkanının zikredilmesi eserin muhtelif coğrafya, millet ve toplumlar nezdinde tesirini artıran, yazılanların anlaşılmasını, benimsenmesini kolaylaştıran bir yazı tarzı olarak düşünülebilir.

Müellif; Araplar, Farslar, Bizanslılar, Hindler, Sindler ve Sindi Hintliler'den aldığı hikmet, bilgi, söz ile olayları eserin muhtelif bölümlerinde kullanmıştır. Aile ve toplum ilişkilerinde, ticaret, maliye, vergi, askerlik konularında, can, mal, yol güvenliğini sağlamada hangi devlet veya yöneticinin faydalı, başarılı uygulamaları varsa eserinde onlara işaret etmiştir. Meşhur kralları, halifeleri, sultanları seçerek onların hallerini okuyucuya aktarmıştır. Dolayısıyla müellifin mesajları çok tesirli olmaktadır. Teori değil, daha çok pratik söylemlerin, öğütlerin, uyarıların idarecilere doğrudan düşündürücü üslup ile sunulması eserin benimsemesinde etkili olmaktadır.

Toplumların ve devletlerin başarısı, bütünlüğü, dengesi, istikameti, istikrarı ile devamlılığı sağlam ahlak ve hukuk temeline dayanmaktadır. Tarihe bakıldığında bu temel ayakların birisi veya ikisi sallanmaya, aksamaya veyahut çürümeye başladığında; hiçbir siyasi kudret, kuvvet, mali büyüklük, zenginlik ya da kalabalık insan topluluklarının içinde buldukları devletin veya toplumun ayakta kalmasını sağlayamadığı görülmektedir. Bu nedenle *Sirâcü'l Mülûk*'ün bir çok bölümüne ahlak/hukuk, tasavvuf/ fıkıh anlayışı, yaklaşımı hakim olmuştur. Hükümdarların Allah (cc)'a sorumluluğu, dünya hayatının geçiciliği, ahde, emanete riayet, sabır, şükür, erdem, hak, adalet, insaf, güzel ahlak ve *rıfk* sıkça zikredilmektedir. Helal kazanca riayet, haramdan uzak durmak, makam ve mevkilerin kötüye kullanılmasından kaçınmak, kul haklarına tecavüz etmemek gibi erdemler sürekli hatırlatılmaktadır. Kibir ve zulümden uzak durmak, cömert, mütevazı ve müşfik olmak ise teşvik edilmektedir. Bu niyet, düşünce, davranış ve yaşam tarzı hükümdarlara, yöneticilere buyurgan bir söylemle değil, itibar edilen devlet adamlarının, alimlerin, ariflerin, *zahidlerin*, filozofların ve saygın zevatın dili, haliyle ve yumuşak bir tarzda sunulmaktadır. Özellikle *sufilerin*, *müttaki* alimlerin tavırları ve tutumları okuyucuya tesir etmektedir. Hukukun/fıkıhın yüklediği sorumluluk, ahlakın/tasavvufun yüklediği olgunluk arasında fani hayatın aldaticılığı, ebedi hayatın kalıcılığı müellifin ustalığıyla esere hakim olmuştur. Müellifin bu konuda bilinçli bir tercih ve yöntem uyguladığı fark edilmektedir.

İslam Medeniyetinin başarısının en önemli saiklarından birisi diğer medeniyetlerle hukuk/fıkıh-ahlak/tasavvuf zemininde buluşmasıdır. İslam'da *zarurat-ı hamse* (dinini aklın, malın, canın, neslin korunması) beş temel hak ve değerdir. Bu değerler diğer topluluklarla bir sınır olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda diğer toplumlar, Müslümanlar ile birlikte huzur ve barış içinde yaşamışlar, gelişmeler ve ilerlemeler müşterek sağlanmıştır. Turtuşi (ö. 520/1126) bu farklılıkların önemini, nasıl yönetilmesi gerektiğini, artılarını eksilerini aynı ahlak/ hukuk düzleminde eserine taşımıştır.

Turtuşi (ö. 520/1126) eserinde yönetilenlere de temas ederek, sorumluluklarını ayrı başlıklar halinde ele almıştır. Ahlak ve hukukun yönetilen tebaa içinde önemine işaret etmiştir. Yönetilenlerin bozulması ile onlara zalim idareciler gelebileceğini, insanların layık oldukları şekilde yönetileceklerini belirtmiştir. Yönetilenlerin yöneticileri takip edeceğini, onların peşinden gideceğini ısrarla ifade edilmiştir. Eğer yöneticiler zevk, sefa düşkün olup ahlaken zayıf bulunurlarsa halkın onlara benzeyeceğini, şayet yöneticiler ilim, irfan, edep ve güzel ahlak ile bezenmiş olurlarsa halkın da seviyesinin yükseleceği vurgulamıştır. Turtuşi (ö. 520/1126) kitabında hırs, kin, gazap, şiddet, hiddet gibi kötü ahlak ve davranışlardan yöneticilerin uzak durmasına değinerek, sultanın, vezirlerin, devlet adamlarının taşıması gereken özelliklere ve uymaları gereken ilkelere de çokça yer vermiştir.

Çeşitli ve kapsamlı konuların yer aldığı eser de *beytü'l mal*, hazine ve vergiler üzerinde çokça durulmuştur. Halkın ezilmemesi, toplumun güçlü olması, devletin adil vergileme, toplama ile sağlam bir yapıya kavuşması, refah seviyesinin yükselmesi için yatırımlar yapması gibi hususlara değinilmektedir. Devletin mali durumuna ağırlık vermesi dikkat çekicidir. Yazara göre, vergi/haraç toplamak devletin görevidir, vergi vermek halkın sorumluluğudur. Toplanan vergilerin doğru kullanımı, halkı vergilerle ezilmemesi de devlet yöneticilerinin itina göstermesi, ihtiyatlı olması gereken hususlardır. Turtuşi (ö. 520/1126), yöneticilerin sorumlulukları açısından mali konulara çokça dikkat çekmektedir. Onun devleti ve toplumu çok iyi tanıdığı anlaşılmaktadır.

Eserde, askeri alana ve orduya da önemli bir yer verilmiştir. Ordunun gücünün devletin mali kaynaklarına, sınırların korunması ve güvenliği sağlanmasının da askeri yapıya bağlı olduğunu söylemektedir. Hükümdarın, yöneticilerin bu bakımdan basiretli olmaları gerektiği ve sorumlulukları hatırlatılmaktadır.

Kitabın altmış dört bölüme dağılmış sistematik olmayan tarzının okuyucuda başarılı olduğu görülmektedir. Başta bahsedilen bir konunun başka bölümlerde birkaç kere tekrar edilmesi yazarın mesajını kuvvetlendirmektedir. İbn-i Haldun kitabın sadece başkalarına ait öğütleri alıp kullanmasını bir eserinde eleştirmiştir. İbn-i Haldun'dan önce aynı coğrafyada *Siracü'l Mülûk* ve Turtuşi (ö. 520/1126)'nin etkili olduğu ve İbn-i Haldun'un Turtuşi (ö. 520/1126)'yi kendisine rakip gördüğü de bazı alimler tarafından iddia edilmiştir (Kılıç, 2012).

2. Sonuç

İmam-ı Muhammed Ebubekir et-Turtuşi (ö. 520/1126)'ye ait olan ve siyasetname türünde eserler arasında yer alan *Siracü'l Mülûk* yöneticiler açısından başlı başına bir "Helal Yönetim Çerçevesi" veya "Helal Yönetim Rehberi" niteliğini taşımaktadır. *Hakk* üzere olmak, hakça düşünmek, söylemek, davranmak, yaşamak ilginç söz, olay ve hikmetlerle eserde yer bulmaktadır. Devletler ve yöneticiler değişse de süreçlerin benzer olduğu eserin en bariz özelliğidir. Yönetim anlayışı hak, adalet, insaf, "helal" ölçüler üzerine bina edildiğinde yöneticilerin başarılı olduğu, zulmün yaşanmadığı, devletlerin istikrarı görülmektedir. Tarihin her döneminden ve farklı milletlerden alınan örnekler müellifin tezini doğrulamaktadır. Nasihat isteyen veya dinleyen yöneticilerin manidar sözleri, kanaatleri de siyasetnamelerin önemini ortaya koymaktadır. Öğütleri dinlemeyen liderlerin akıbetlerine, pişmanlıklarına yer verilmesi eserin kıymetini artırmaktadır. Dolayısıyla devletlerin, toplumların her dönemde yaşadığı sorunların benzerliği ise okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Müslüman devlet adamlarının, alimlerinin takdirini kazanan, önde gelen siyasetname eserleri arasında bulunan kitabın müellifi Turtuşi (ö. 520/1126)'nin ilmi, irfanı, zühdü yanında feraset, basiret, hikmet sahibi, gözlemci, analist, yazı ustası ve sanatkarı olduğu anlaşılmaktadır. Eserin her bölümü okuyanlarda mühim bir tesir uyandırmaktadır. Kitabı tercüme eden kişinin dile, kültüre ve literatüre vakıf olduğu, ciddi emek sarf ettiği kitabın girişinde ve bölüm sonlarında bulunan kıymetli notlardan anlaşılmaktadır. Kolay akıcı, sürükleyici bir dil, müterciminin başarısını göstermektedir.

Kitabın; yöneticiler, üniversite mensubu öğrenci, öğretim üyesi, araştırmacı, ilim adamları, aydınlar tarafından okunması, müzakere edilmesi kanaatimizce çok faydalı ve gereklidir. Kitabın sadece nasihat/öğüt değil, tarih, ahlak, kelam, fıkıh ve hikmetleri ihtiva etmesi kıymetini artırmaktadır. Şüphesiz eseri üstün kılan özelliklerden birisi de farklı millet ve medeniyetlerden helal yaşam üzerine alınan bilgi ve birikimlerin okuyucuya aktarılmasıdır.

Kaynakça

- Adaloğlu, H. H. (2009). Siyasetname. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 37, 304-306.
- Kılıç, M. (2012). Turtuşi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 41, 430-431.
- Kömbe, İ. (2018). İslam Siyaset Düşüncesinde Siyaset Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 23(44), 35-60.
- Köse, H. M. (2009). İslam Siyaset Düşüncesini Yeniden Okumak: Eleştirel Bir Giriş. *Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 14(27), 1-19.
- Şulul, C. (2021). İslâm Siyaset Düşüncesi Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme. *Journal of Islamic Research*, 32(3), 737-758.